

Työ- ja elinkeinoministeriö
Heikki Räisänen, tutkimusjohtaja
p.029 504 7118

Lausunto 2.10.2024

HE 108/2024vp

Valtiovarainvaliokunnan verojaosto

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää pyydettyinä lausuntona seuraavaa: tässä lausunnossa keskitytään HE108/2024vp osalta kotitaloustyön verotuen muutosten vaikutuksiin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kotitaloustyön verotuen supistamista 100 miljoonalla eurolla. Vähennyksen enimmäismäärää ja korvausprosentteja alennettaisiin sekä omavastuuosuutta korotettaisiin.

Kotitalousvähennyksen tavoitteena on työllisyyden tukeminen ja harmaan talouden torjunta.

Kotitalousvähennyksen vaikutuksia työllisyyteen sekä harmaaseen talouteen on tutkittu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen yhteistyössä toteuttamassa tutkimuksessa (Does Household Tax Credit Increase Demand and Employment in the Service Sector?, valtioneuvoston kanslian julkaisuja 1/2021). Tulosten perusteella palvelujen kysyntävaikutukset sekä työllisyysvaikutukset jäivät hyvin vähäisiksi. Tutkimuksessa ei myöskään havaittu, että verotuella olisi veronkiertoon liittyviä vaikutuksia. Verohallinnon selvityksessä vuodelta 2023 paljon vähennyksen alaista työtä tekevilla yrityksillä oli pienempi harmaan talouden riski kuin muilla, mutta vaikutusta ei näkynyt toimialatasolla.

Kotitalousvähennykselle läheiset mallit, kuten alennetut arvonlisäverokannat työnteen siivisille palveluille, eivät nekään ole tutkimusten perusteella lisänneet palvelujen kysyntää tai työllisyyttä näillä toimialoilla. Vaikuttaakin ilmeiseltä, että tällaisten palvelujen hinnan kysyntäjoustot ovat alhaisia, palveluja pikemminkin käytetään muutenkin, eikä verotuilla näytetä saatavan aikaan lisäkysyntää tai työllisyyttä.

VATT:n ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuksessa kävi myös ilmi, että tuen käyttäjät arvioivat vähentävänsä palvelujen kulutusta, jos tukea rajoitetaan. Todellisuudessa he eivät kuitenkaan toimineet näin.

Ehdotettujen muutosten jälkeenkin kotitaloustyön verotuki on melko mittava. Valtaosa käyttäjistä ei vähennä maksimisummaa, vaan selvästi vähemmän.

Vaikka tutkimustietoon liittyy aina epävarmuutta, osoittaa tähänastinen tutkimustieto varsin vakuuttavasti, ettei kotitaloustuki toteuta tehokkaasti sille asetettuja tavoitteita työllisyyden tukemisesta tai harmaan talouden torjunnasta. Monille verotuen käyttäjille tuki on varmasti mieluinen, mutta tuella ei tutkimustulosten perusteella juuri ollenkaan vaikuteta käyttäjien palvelujen kysyntään. Pikemminkin muutenkin palveluja hankkivat hyödyntävät verotukea, koska se on olemassa ja käytettävissä. Lisäksi huomattava osa palvelujen käyttäjistä on hyvätulaisia, jolloin palveluhankintojen tukeminen veronmaksajien varoin ei kohdennu kovin mielekkäästi. Tämän hyvätuloisten tukemisen tulonjakovaikutuksen merkitys ei olisi juurikaan olennainen siinä tapauksessa, että verotuella todella onnistuttaisiin kasvattamaan työllisyyttä palvelualoilla,

mutta kun näin ei näytön mukaan ole, on kyse myös tulonjakomielessä epätarkoituksenmukaisesta julkisten varojen kohdentamisesta.

Tuen rajoittamisen mielekkyyden arvioinnissa on punnittava myös 100 miljoonalla eurolla aikaan saatavaa lisävaikutusta työllisyydessä ja julkisen talouden tasapainotuksessa. Koska koko tuella ei näytä syntyvän juuri mitään vaikutusta julkiseen talouteen työllisyyden kautta, eikä myöskään veronkierron muutoksen kautta, ei sen ehdotetusta rajoittamisesta koitune näihin mitään vaikutusta. Sen sijaan tuen rajoitus 100 miljoonalla eurolla tasapainottaa julkista taloutta täysimääräisesti tunnettuun käyttöön suhteutettuna.

Tuen rajoittaminen on näin ollen perusteltu politiikkavalinta. Kotitaloustyön verotuki olisi edelleen esitysten voimaan tultuakin merkittävän laajuinen ja sen ehdotetulla rajoittamisella ei voida arvioida olevan haitallisia työllisyysvaikutuksia. Tutkimusnäyttö ei myöskään puhu sen puolesta, että rajoittamisesta koituisi haitallisia veronkiertona ilmeneviä vaikutuksia.

Tutkimusnäyttö puhuu kuitenkin sen puolesta, että kotitalousvähennyksen tuntemus ei ole riittävän hyvä. Siltä kannalta lukuisat muutokset tuen perusteisiin voivat olla haitallisia, mihin myös ehdotuksen lausuntopalautteessa viitattiin.